

Asia: VN/31665/2021

Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston Suomen ohjelma 2021-2027

Lausunnonantajan lausunto

1. Ohjelman strategia

Ohjelman strategia on selkeä kokonaisuus. Pidämme tärkeänä, että ympäristökysymysten rinnalle myös eläinten hyvinvointi on noussut aidosti esiin osaksi strategista kokonaisuutta.

Sekä kalastuksessa että kalatuotannossa (vesiviljelyssä) kalojen terveyden ja hyvinvoinnin kehittämiseen tähtäävä hyvinvointiohjelma on merkittävä ja tärkeä uudistus. Tuottamalla uutta tutkimustietoa voidaan oppia kalojen tarpeista paljon lisää ja kehittää juuri Suomen oloihin sopivia kalojen terveyttä ja hyvinvointia palvelevia ratkaisuja.

Ympäristön ja kalakantojen tilan parantaminen on välttämätöntä elinkeinon rakentamiseksi kestäväälle pohjalle. On hienoa, että myös ei kaupallisen kalastuksen kohteena olevien lajien sekä vaelluskalakantojen tilaa halutaan parantaa lisääntymisalueiden kunnostuksin, suojelemalla uhanalaisia lajeja sekä kehittämällä pyynnin valikoivuutta.

Kalastuksen valikoivuuden kehittäminen ja pyynnin parempi kohdentaminen halutun kokoisiin yksilöihin suojelee myös lintuja sekä muita eläimiä. Hylkeet ja vesilinnut ovat osa vesiekosysteemiä, ja pyrkiminen toimivaan rinnakkaiseloon niiden kanssa on huomioitu hyvin strategiassa.

Paraskaan strategia ei kuitenkaan pääse tavoitteisiinsa, mikäli muut toimijat eivät noudata sitä. On todella tärkeää, että strategiaan on sisällytetty kalavarojen hallinnoinnin ja yhteisen kalastuspolitiikan valvonnan tehostaminen. Strategiassa korostetaan myös itse ohjelman jatkuvan arvioinnin merkitystä sekä asetettujen tavoitteiden seuranta. Pidämme tätä tärkeänä.

2. Kaupallinen kalastus ja kalavarojen tilan parantaminen sekä kalastuksen valvonta ja tiedonkeruu (SWOT, valinnat, perustelut, rahoitettavien toimien kuvaus ja rahoitusehdotus)

Kalastuksen vahvuutena pidetään Suomen kestäviä kalastusmenetelmiä ja toimivaa valvontaa. Toisaalta kalastuksen valikoivuudessa on edelleen kehittämisen varaa ja pyydettyjen kalojen hyödyntämistä ihmisravintona täytyy pystyä lisäämään. Vahvuutena nähdään myös tutkimuksen ja kalastajien kesken parantunut vuoropuhelu. Tämä on positiivinen asia ja yhteistyön syventäminen on tärkeää turhan vastakkainasettelun välttämiseksi ja toimivien menetelmien kehittämiseksi.

Heikkoutena on tunnistettu vanha aluskanta ja sen uusimiselle nähdään ymmärrettävästi tarvetta. Uudet alukset parantavat kalastajien työturvallisuutta sekä saaliin laatua parantuneen saaliin käsittelyn ja säilyttämisen muodossa. Tässä kohtaa olisi tärkeää tuoda esiin, että alusten modernisointi mahdollistaisi osaltaan myös eläinten hyvinvoinnin kehittämistä pyynnin ja tainnutuksen osalta. Kalojen pumppaaminen aluksille vähentää niiden verkossa puristuksissa oloaikaa sekä käsittelyn tarvetta. Sähkötainnutustekniikkaan investoiminen aluksilla mahdollistaisi myös silakan ja kilohailin saamista mukaan tainnutuksen piiriin. Rajoitukset tuen myöntämisessä koetaan nykyisellään esteenä toimenpiteisiin. Tähän on ehdottomasti tultava muutos.

Mahdollisuutena kaupallisessa kalastuksessa on nähty muun muassa kulutustrendit. Eläinten hyvinvoinnin merkitys on kuluttajien keskuudessa jatkuvasti kasvussa ja tämä tulee huomioida myös kalastuksessa sekä viestinnässä. Nykyisellään kuluttajille eivät ole läpinäkyviä esimerkiksi kalastuksessa käytetyt pyynti- ja tainnutusmenetelmät.

Kaupallisten kalakantojen hyvä tila nähdään kestävä kalastuksen pohjana. Samaan aikaan kuitenkin turskan ja vaelluskalakantojen tilanne on vaikea ja niitä pitäisi pystyä suojelemaan. Pitkäaikainen liikakalastus romahdutti turskakannan ja vaikutti ravintoketjun kautta haitallisesti koko Itämeren tilaan. Tämän tulee toimia varoittavana esimerkkinä siitä kuinka kauaskantoisia seurauksia liikakalastuksella voi olla.

Hylkeiden aiheuttamien haittojen ehkäisy nähdään keinona parantaa pienkalastajien saalista. Mielestämme kehitystä tulee tulevaisuudessa eritoten hyljekarkottiin, sillä etenkin hylkeen kestävät rysät koituvat liian monen hylkeen kohtaloksi.

Tunnistetut tarpeet

Kalastuksessa on tunnistettu tarve parantaa kalan laatua arvon lisäämiseksi. Pynnin ja tainnutuksen kehittyneet menetelmät parantavat myös osaltaan laatua ja ne edellyttävät välttämättä uusia investointeja aluksiin.

Nyt myös vieraslajit on huomioitu. Vieraslajien pyynti täytyy integroida ohjelmassa osaksi vajaasti hyödynnettyjen kalakantojen käytön tehostamista.

Edelliseen ohjelmaan verrattuna kalojen hyvinvointi on saanut huomattavasti enemmän huomiota. Olemme ilahduneita, että nyt aiotaan lisätä työtä sekä tutkimusta kalojen hyvinvoinnin edistämiseksi. Tutkimustietoa kaivataan etenkin särkikaloista niiden kalastuspaineen kasvaessa.

Mittavasta silakkasaaliista vain pieni osa päätyy suomalaisten lautasille. Kannattamaton ja epäeettinen turkisteollisuus, jonka käyttöön silakkaa tällä hetkellä menee, on pahoissa taloudellisissa vaikeuksissa ja kalastuselinkeinoon riippuvuus turkistarhauksesta täytyy katkaista. Ohjelmassa ei ole varsinaisesti otettu kantaa hoitokalastukseen ja niiden saaliin elintarvikekäytön lisäämiseen. Tämä pitäisi tuoda selkeämmin esiin, sillä hyödyntämätön hoitokalastussaalit on epäeettistä haaskausta.

Tekniikan kehittäminen on avain elinkeinojen ekologisuuden parantamiseen. Etämonitoroinnin ja automaation hyödyntäminen rysien kokemistiheyden optimoinnissa ovat tärkeitä ja tervetulleita innovaatioita sivusaaliin ja energiankulutuksen vähentämiseen. Myös kalastuksen valikoivuuden parantaminen on sisällytetty tarpeisiin. Pidämme tätä hyvänä. Sivusaaliin karsimisen lisäksi on onnistuneesti nostettu esiin pyynnin kohdentaminen halutun kokoisiin yksilöihin sekä muiden eläinten saaliiksi päätyminen torjumisen.

Pidämme erittäin hyvänä sitä, että kalojen hyvinvointiohjelmassa on tarkoitus keskittyä erityisesti pyyntimenetelmien kehittämiseen kalojen ja muiden eläinten hyvinvoinnin parantamiseksi sekä tainnutuksen mahdollistamiseen volyyimikalastuksessa. Suomi voi olla tässä Euroopan tasolla edelläkävijä.

Pidämme erittäin tärkeänä, että ohjelmassa on tunnistettu tarve kehittää tiedonkeruuta vapaa-ajankalastusta koskien. Valtaosa turhia eläinkuolemia aiheuttavista haamupyydyksistä on peräisin vapaa-ajankalastajilta. Lisäksi hylätyt tai kadonneet kanisterit ja köydet aiheuttavat runsaasti muovijätettä ja lisäävät mikromuovin kertymistä vesistöihin.

Rahoitettavat toimet

Rahoitettavat toimenpiteet vastaavat SWOT:ssa tunnistettuihin kehitystarpeisiin. Eläinten hyvinvointia parantavia investointeja on tarkoitus tehdä, joskin niiden tarkempi kohdentaminen on vielä hämärän peitossa. Tätä voisi tarkentaa.

Kaiken kaikkiaan kaupallisen kalastuksen osalta ohjelman luonnos vaikuttaa positiiviselta askeleelta eläinsuojelun näkökulmasta. Edelliseen ohjelmaan nähden eläinten hyvinvointi on nyt myös asialistalla ja toivomme, että tällä kaudella onnistutaan luomaan kehityksen seuraamiseksi toimivat mittarit.

3. Kestävä vesiviljely sekä jalostus ja kauppa (SWOT, valinnat, perustelut, rahoitettavien toimien kuvaus ja rahoitusehdotus)

SWOT

Kalan tuotannon vahvuutena nähdään korkeatasoinen ympäristöosaaminen, jota ilmentää muun muassa 2000-luvulla tuntuvasti laskenut ominaiskuormitus. Vahvuutena nähdään myös hyvä kalaterveystilanne. Suomen etu tässä moneen muuhun valtioon nähden on rokotusten hyödyntäminen kalatautien ennaltaehkäisyssä antibioottien sijaan. Jaamme tämän näkemyksen ja toivomme myös kalojen elämän laadun parantuvan hyvinvointiohjelman myötä.

Kestävällä vesiviljelyllä on nähty paljon kehitysmahdollisuuksia, joista monella on ilahduttavasti myös synergiaetuja kalojen hyvinvoinnin kehittämisen kanssa. Lähiruoka- ja ympäristötrendien merkitys tunnistetaan. Kaupallisesta kalastuksesta poiketen, tässä yhteydessä on ymmärretty kalojen hyvinvoinnin kehittämisen palvelevan myös kuluttajien kasvavaa kysyntää eettisemmin tuotetulle kalalle. Onnistuneesti myös luomutuotannon tarve on huomioitu, sillä luonnonmukaisesti tuotetulle kalalle olisi jo nyt valtavasti kysyntää. Mikäli luomutuotannossa onnistutaan löytämään muun muassa virikkeiden lisäämisen ja kasvatustiheyden optimoinnin osalta onnistuneita ratkaisuja, on niiden omaksuminen myöhemmin myös intensiivisemmässä tuotannossa helpompaa. Luomutuotannossa on kuitenkin huolehdittava siitä, että kalat lääkitään asianmukaisesti, mikäli niiden hyvinvointi muussa tapauksessa vaarantuisi.

Kiertovesiviljelyn kehittäminen nähdään ympäristövalttina, mitä se eittämättä onkin. Näemme kuitenkin ristiriidan kiertovesiviljelyn lisäämisessä samaan aikaan tavoiteltavan kalojen hyvinvoinnin kehittämisen kannalta. Kiertovesilaitosten olosuhteet ovat äärimmäisen kaukana kalojen luontaisesta elinympäristöstä, ja niissä esimerkiksi yksilötiheys on usein melkoinen. Kalojen kasvatusolosuhteiden monipuolistaminen näissä tarkasti säännellyissä olosuhteissa voi olla vaikeaa.

Säilyvyyden ja laadun kehittäminen uusien pakkausteknologioiden ja säilytystapojen avulla on ehdottomasti hyvä mahdollisuus kehittää vesiviljelyä kestävämpään suuntaan.

Eläinten tehotuotannon heikot olosuhteet kuten ahtaat tilat ja virikkeettömyys herättävät huolta yhä useamman kuluttajan kohdalla, mikä heikentää kasvatetun kalan imagoa villinä kasvaneeseen kalaan nähden. Onneksi tätä asiaa on pohdittu ja tuotannon julkisuuskuvan kehittämässä on tuotu esiin myös eläinten hyvinvoinnin rooli. Eläinsuojeluasioihin liittyvät konfliktit nähdäänkin mahdollisena uhkana kasvatetun kalan imagolle ja menekille. Asian avoin esiin tuominen on hyvin tärkeää. Läpinäkyvät toimet kalojen hyvinvoinnin parantamiseksi vesiviljelyssä sekä toimiva vuoropuhelu eläinsuojelutahojen ja alan toimijoiden välillä ovat kuitenkin keino estää tämän uhkakuvan toteutuminen.

Tunnistetut tarpeet

Vaikka Suomessa on edistytty ravinnekuormituksen vähentämisessä valtavasti, pitävät Suomen vesistöjen ja merialueiden mataluus ja rehevöitymisherkkyys huolen siitä, että asiaan täytyy panostaa myös jatkossa.

Eläinten hyvinvoinnin kehittäminen, sertifikaattien hyödyntäminen vesiviljelyssä ja luomutuotantoon siirtyminen on mainittu tunnistettujen tarpeiden listalla. Pidämme tätä erinomaisena asiana. Sertifikaattien ja luomutuotetun kalan avulla kuluttajilla on mahdollisuus hankkia korkealaatuisia ja eettisemmin tuotettuja kalatuotteita. Ympäristö- ja eläinsuojelutietoiset kuluttajat ovat kasvava kohderyhmä, joka on valmis maksamaan korkeampaa hintaa eettisesti ja kestävästi tuotetusta kalasta.

Kalojen terveys ja hyvinvointi nähdään nyt ylipäätään merkittävänä tekijänä alan kehityksen kannalta ja siihen kaivataan uusia innovaatioita ja investointeja. Kalojen hyvinvointiohjelma on tarkoitus toteuttaa yhteistyössä yritysten, tutkimuksen ja sidosryhmien kanssa. Eettisyyden lisäksi hyvinvointi-investointeja perustellaan myös kalan laadun lisäyksellä. Stressi heikentää tunnetusti kalojen vastustuskykyä ja stressille altistuneilla kaloilla rigor-tila alkaa normaalia aiemmin heikentäen kalan laatua. Olemme erityisen mielissämme siitä, että myös kalojen elämänlaatua parantavaa virikekasvatusta on tarkoitus tutkia lisää ja toivottavasti tulevaisuudessa sen avulla kaikkien viljelykalojen kasvatukseen saadaan mukaan virikkeellistäviä elementtejä. Toivomme, että myös kalojen kuljetus- ja käsittelykäytäntöjä sekä sopivampia ruokintaratkaisuja tutkitaan ja kehitetään edelleen.

Rahoitettavat toimet

Rahoitettavat toimet kattavat myös vesiviljelyn kohdalla hyvin tunnistettuja kehitystarpeita. Rahoitettavissa toimissa on mainittu hyvinkin konkreettisia esimerkkejä, millä voidaan edesauttaa myös eläinten hyvinvoinnin parantamista. Yksi näistä on digitalisaatioon ja automaatioon liittyvä investointi, nimittäin vedenalaiset kamerat. Tämä on todella hyödyllinen hankinta, mikä voi edesauttaa esimerkiksi kirjolohilla kasvatustiheyden optimoinnissa ehkäisemään hierarkioiden syntymistä ja toisaalta liian tiiviitä tiheyksiä sekä sitä kautta eväkulumia.

Muutenkin rahoitettaviin toimenpiteisiin kuuluvat toimet eläinten terveyden ja hyvinvoinnin kehittämiseksi muun muassa eläinten hyvinvointiohjelman, vesiviljelyn investointien sekä yritysten toteuttamien tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeiden tiimoilta. Vaikka toimenpiteistä ei ole tässä vaiheessa tarkempaa kuvausta, on tämä suuri edistysaskel edelliseen Suomen ohjelmaan verrattuna. Ilahduttavaa on myös, että luomuvesiviljelyn kehittäminen on mainittu rahoitettavien toimien listalla.

4. Kalatalouden paikallinen kehittäminen (SWOT, valinnat, perustelut, rahoitettavien toimien kuvaus ja rahoitusehdotus)

-

5. Meripolitiikka (SWOT, valinnat, perustelut, rahoitettavien toimien kuvaus ja rahoitusehdotus)

Tunnistetut tarpeet

Meritiedon parantamiseen on tarvetta, sillä sen korkea taso on aivan oikein todettu myös edellytykseksi kestäväälle siniselle taloudelle.

On tunnistettu, että esimerkiksi Natura 2000 -alueilta kaivataan lisää tietoa ihmistoiminnan haittavaikutuksista luontoon muun muassa vedenalainen melun, roskaantumisen sekä kalastuksen vaikutusten osalta. Tämä on todella tärkeä ja kiitettävä huomio. Kalastustoiminnan aikaansaama muovikuormitus merialueilla on 20 tonnin luokkaa vuositasolla ja kalankasvatuksesta peräisin oleva muovikuormitus liikkuu 20–40 tonnin välimaastossa.

Niiden yhteysvaikutuksesta tilanne on kriittinen ja aiheesta kaivataan kipeästi yksityiskohtaisempaa tutkimustietoa. Mereen päätynyt muovi säilyy siellä vuosikymmenistä vuosisatoihin ja jo muutenkin maailman saastuneimpiin meriin kuuluvan murtovesialueen pelastamiseksi sekä moninaisen lajiston suojelemiseksi muovikuormitusta on pystyttävä torjumaan kaikin tavoin.

Ihmistoiminnan aiheuttaman vedenalaisen melun tiedetään häiritsevän etenkin merinisäkkäitä aiheuttaen niille stressiä. Kalojen pitkäaikaisesta melulle altistumisesta tarvitaan lisää tutkimustietoa. Vaikka muun muassa ympäristön tila ja petoeläimet vaikuttavat kalakantoihin, on suurin yksittäinen vaikutus niihin itse kalastuksella. Tästä syystä on ensiarvoisen tärkeää, että kalastuksen vaikutuksesta kerätään jatkuvasti ajantasaista tietoa, jonka avulla voidaan reagoida ripeästi muuttuviin tilanteisiin.

6. Muu palaute

-

White Kati
SEY Suomen eläinsuojeluyhdistysten liitto ry